

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปกครองและคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล พระพุทธองค์ทรงใช้ระบบการปกครองแบบพอปกครองลูกประกอบด้วยสันติวิธีธรรมหรือสามัคคีธรรม ให้สิทธิเสรีภาพเสมอกันไม่เลือกชนชั้นวรรณะโดยอาศัยการนับอายุพรรษาในการนับระดับชั้นอาวุโส มีพระพุทธเจ้าทรงเป็นประมุขสงฆ์ ทรงเป็นประธานในการตัดสินใจวินิจฉัยวงรอบแนวทางการปกครองคณะสงฆ์ให้อยู่ใน รูปแบบที่พระพุทธองค์ทรงกำหนดไว้ด้วยหลักพระธรรมวินัย ถึงแม้ว่ากาลจะล่วงเลยไปหลังจากพระพุทธองค์ปรินิพพานไปแล้ว คณะสงฆ์ในยุคนั้นๆ ยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นข้อบัญญัติเกณฑ์กำหนดตัดสิน ให้ดำเนินไปด้วยหลักประชาธิปไตยโดยยึดหลักเสียงข้างมากเป็นมติเอกฉันท์ กล่าวโดยรวมในสมัยพระพุทธกาลนั้นได้กำหนดรูปแบบและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ คือ การบวช พระธรรมวินัย การศึกษา และการเผยแผ่^๑ หลังจากพุทธปรินิพพานมาแล้ว ในยุคเริ่มแรกแห่งการประดิษฐานและเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้อาศัยบทบาทของพระพุทธเจ้าและพระสาวกเป็นหลักสำคัญ โดยใช้วิธีการต่าง ๆ จาริกสั่งสอนเพื่อนำประชาชนให้เข้าถึงพระศาสนา โดยดำเนินตามพุทธปณิธานที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย”^๒ การปกครองคณะสงฆ์เริ่มต้นด้วยการทำสังคายนาเพื่อรวบรวมพระธรรมวินัยให้เข้าเป็นหมวดหมู่ และมีการตรวจสอบเพื่อความถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้ เพื่อป้องกันมิให้กระจัดกระจาย ในภายหลังพุทธกาลไม่นาน พระสงฆ์เริ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักพระธรรมวินัยแตกต่างกันไป จนเกิดความแตกแยกในหมู่คณะสงฆ์โดยแบ่งแยกรูปแบบการปกครองออกไปเป็นหลายคณะและอานิสงส์จากการทำสังคายนาครั้งที่ ๓ ทำให้ประเทศไทยได้รับพระพุทธศาสนาเผยแผ่ในเมืองไทย เริ่มจากดินแดนอาณาจักรสุวรรณภูมิ สู่อาณาจักรสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น จวบจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ การปกครองคณะสงฆ์ไทยยังปฏิบัติตามรูปแบบการปกครองของพระพุทธองค์ ถือตามพระธรรมวินัยเป็นหลัก ถึงแม้ว่าปัจจุบันนี้ คณะสงฆ์จะมีความสัมพันธ์ระหว่างศาสนจักรกับอาณาจักร การพึ่งอำนาจรัฐน่าจะเป็นการสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้กับพระธรรมวินัยและความบริสุทธิ์

^๑พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) และ ดร.ระวี ภาวิไล, *พุทธบริษัทกับพระธรรมวินัย*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปัญญา, ๒๕๓๒), หน้า ๙.

^๒วินย.มหา. ๔/๓๒/๔๐.

แห่งพระศาสนา ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาไปตามนานาอารยะประเทศ ถึงกระนั้นก็ตามพระสงฆ์ก็ยังอยู่บนกรอบแห่งพระธรรมวินัยเดียวกันนั่นเอง^๓

การบริหารกิจการคณะสงฆ์หรือการปกครองคณะสงฆ์โดยหลัก คือการปกครองตามพระธรรมวินัย และใช้กฎหมายหรืออำนาจรัฐเป็นหลักสนับสนุน คราวใดเมื่อเกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นในคณะสงฆ์จนเป็นเหตุขัดข้อง และจำเป็นต้องพึ่งรัฐจึงได้อาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ปัญหา ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เมื่อครั้งพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองมากในประเทศอินเดียนั้น คณะสงฆ์และทางศาสนาได้ดำเนินมาในลักษณะเช่นนี้ โดยเฉพาะเมื่อก้าวถึงประเทศไทย ครั้งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงถวายอำนาจรัฐช่วยจัดระบบการปกครองขึ้นเป็นครั้งแรก ด้วยการที่ทรงตราพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๑ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ โดยยกเลิกฉบับแรกนั้นก็เพื่อจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองของฝ่ายอาณาจักร ครั้นถึงรัชกาลปัจจุบันได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ใช้อยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสองฉบับนี้เป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันที่ถือว่าเป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ และเป็นหลักจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ด้วย และต่อมาก็ได้กำหนดให้มหาเถรสมาคมออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่งมีมติและออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย^๔ บทบาทของพระสงฆ์ต่อสังคมในประวัติศาสตร์ไทย ส่วนใหญ่คล้ายกับสมัยพุทธกาล สมัยพระเจ้าอโศกและสมัยลังกา คือ บทบาทในการพัฒนาศีลธรรมและจิตใจ การเป็นที่ปรึกษาศีลธรรมและจิตใจ บทบาทในการช่วยสังเคราะห์ประชาชนในสังคม การประสานความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม แต่ที่ต่างกันบ้าง คือ บทบาทในการให้ความรู้ในวิชาการต่างๆ ทางโลกแก่ประชาชนในสังคม^๕

ปัจจุบัน การปกครองคณะสงฆ์ จึงถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญเพราะถ้ามีระบบปกครองดี ศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การปกครองหรือการบริหารที่ดีนั้น จะต้องมีความรู้แบบและวิธีการจัดการ หรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับการแบ่งงานมอบอำนาจและการกระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่างๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่างๆ เพราะการปกครองสงฆ์ใน

^๓สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, **ลักษณะปกครองสงฆ์โดยสังเขป ใน การพระศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๑), หน้า ๘๕-๑๐๙.

^๔เฉลิมพล โสมอินทร์, **ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ไทย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, ๒๕๔๖), หน้า ๒๒๕-๒๕๕.

^๕พระมหาสุภา อุทโท, **พระสงฆ์ไทยใน ๒ ทศวรรษ**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๒), หน้า ๕๓.

ปัจจุบันนี้ มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอิทธิพลเกิดขึ้นต้องอาศัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์จัดระเบียบคณะสงฆ์^๖ การปกครองคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ คือด้านการปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบ มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ มติ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช หรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน การระงับอิทธิพล การวินิจฉัย การลงนิคหกรรม การวินิจฉัยข้ออุทธรณ์ต่างๆ ตลอดจนการแต่งตั้ง ถอดถอนเจ้าคณะพระสังฆาธิการควบคุมดูแลให้ไปตามข้อวัตรปฏิบัติของจริยา พระสังฆาธิการ และสถาบันคณะสงฆ์ไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้สะท้อนถึงสำคัญในระบบ การปกครองคณะสงฆ์ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะปัจจุบันนี้ วิทยาการในด้านการจัดการก้าวหน้าไปมาก คณะสงฆ์ควรจะได้ใช้วิทยาการเหล่านั้นมาช่วยเสริมการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ กิจการ คณะสงฆ์บางอย่างอาจอาศัยการบริหารแบบราชการของฝ่ายบ้านเมือง กิจการคณะสงฆ์บางอย่างอาจ อาศัยการบริหารที่คล่องตัวแบบภาคเอกชน และกิจการบางอย่างต้องบริหารตามหลักพระธรรมวินัย^๗

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดอ่างทอง ภายใต้การดูแลของ พระราชสุวรมณเฑาะ (ประจวบ กนตสีโล) เจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง ซึ่งท่านได้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ทั้ง จังหวัดอ่างทอง โดยการปกครองแบ่งออกเป็น ๗ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง มีพระมหาราชนอง เตชวิโร ป.ธ. ๙ วัดเชิงหวาย เป็นเจ้าคณะอำเภอเมือง แบ่งเขตปกครองเป็น ๗ ตำบล มีวัดทั้งหมด ๓๗ วัด อำเภอวิเศษชัยชาญ มีพระครูปัญญาประโชต (พ่ายพ ญาณโสโต) วัดห้วยโรง เป็นเจ้าคณะอำเภอ แบ่งเขตปกครองเป็น ๑๐ ตำบล มีวัดทั้งหมด ๕๒ วัด อำเภอโพธิ์ทอง มีพระครูสุกิตติยาภิวัฒน์ (จรวง วัชรารุโธ) วัดท่าโหล่งกิตติยาราม เป็นเจ้าคณะอำเภอ มีวัดทั้งหมด ๔๑ วัด แบ่งเขตปกครองเป็น ๗ ตำบล อำเภอไชโย มีพระครูวิสุทธิชัยคุณ (สะอาด สุชีโว) วัดมหานาม เป็นเจ้าคณะอำเภอ มีวัด ทั้งหมด ๔๒ วัด แบ่งเขตปกครองเป็น ๔ ตำบล อำเภอป่าโมก มีพระราชสุธรรมาภรณ์ (วิวัฒน์ จิตเปโม) วัดป่าโมก เป็นเจ้าคณะอำเภอ มีวัดทั้งหมด ๒๒ วัด แบ่งเขตปกครองเป็น ๔ ตำบล อำเภอ แสวงหา มีพระครูสุทธิกิจจาทร (ประเวศ สุทธิธนาโณ) วัดอ่างทอง เป็นเจ้าคณะอำเภอ มีวัดทั้งหมด ๒๑ วัด แบ่งเขตปกครองเป็น ๔ ตำบล อำเภอสามโก้ มีพระครูสิริวิมลกิจ (พิชญ วุฑฒิโก) วัดสามโก้ เป็นเจ้าคณะอำเภอ มีวัดทั้งหมด ๑๐ วัด แบ่งเขตปกครองเป็น ๒ ตำบล

จากประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยเล็งเห็นปัญหาของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่จะต้องมีการบูรณาการให้เท่าทันกับสภาพการณ์ปัจจุบันนั้น จึงทำให้เกิดความใคร่รู้ว่าการบริหารกิจการคณะ

^๖กรมการศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

^๗พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๗๘.

สงฆ์ จังหวัดอ่างทองเป็นอย่างไร ซึ่งการศึกษารั้วนี้เป็นการศึกษาเพื่อนำเอาผลการวิจัยไปพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ต้อยอยู่แล้วก็จะได้พัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ส่วนที่ด้อยก็จะได้ประมวลข้อเสนอแนะให้เกิดแนวทางในการพัฒนาที่ยั่งยืนยิ่ง ๆ ขึ้นไป ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคคล หรือองค์กรเองก็ตาม

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดอ่างทอง ตามความคิดเห็นของพระภิกษุและสามเณร

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดอ่างทอง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะ ต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดอ่างทอง

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยในเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดอ่างทอง” ผู้วิจัยได้จำแนกขอบเขตไว้ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดอ่างทอง ทั้ง ๖ ด้าน^๔ ประกอบด้วย

๑. ด้านการปกครอง
๒. ด้านการศาสนศึกษา
๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์
๔. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
๕. ด้านการสาธารณูปการ
๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑. ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ดังนี้ สถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และวัดในสังกัดอำเภอ

^๔สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม กรมการศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๒), หน้า ๗๑.

๒. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการทั้ง ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระภิกษุและสามเณร ในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดอ่างทอง ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ จำนวน ๒,๒๔๕ รูป

ตารางที่ ๑.๑ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง

ที่	อำเภอ	ประชากร (รูป)
๑	เมืองอ่างทอง	๔๒๔
๒	วิเศษชัยชาญ	๕๐๐
๓	สามโก้	๑๓๓
๔	ป่าโมก	๓๑๖
๕	โพธิ์ทอง	๔๔๙
๖	ไชโย	๒๐๒
๗	แสวงหา	๒๒๑
รวม		๒,๒๔๕

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านสถานที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ วัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดอ่างทอง จำนวน ๗ อำเภอ ประกอบด้วย (๑) อำเภอเมืองอ่างทอง (๒) อำเภอวิเศษชัยชาญ (๓) อำเภอโพธิ์ทอง (๔) อำเภอแสวงหา (๕) อำเภอไชโย (๖) อำเภอป่าโมก และ (๗) อำเภอสามโก้

๑.๓.๕ ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๕ ถึงเดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ รวมเป็นระยะเวลา ๑๑ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดอ่างทอง เป็นอย่างไร

๑.๔.๒. การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดอ่างทอง แตกต่างกันอย่างไรร

๑.๔.๓. ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะ ต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดอ่างทอง มีอะไรบ้าง

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๑ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๕ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวัดในสังกัดอำเภอ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ความคิดเห็น หมายถึง การได้พบเห็น การมีส่วนร่วม ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดและข้อเสนอแนะ

ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดอ่างทอง ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่มหาเถรสมาคมได้กำหนดไว้

พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้ได้รับตำแหน่งทางการปกครองในเขตพื้นที่ตั้งแต่เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ หมายถึง งานที่พระสังฆาธิการในจังหวัดอ่างทอง จะต้องดำเนินงานในการวางแผนโครงการ การควบคุมดูแล และรายงานเกี่ยวกับกิจการพระศาสนา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย กฎหมายและกฎระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ ของมหาเถรสมาคมหรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

การปกครอง หมายถึง การกิจที่วัดโดยภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะปกครอง ดำเนินการสอดส่องดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุ – สามเณรและคฤหัสถ์ที่อยู่ในวัดหรือในการปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งประกาศของมหาเถรสมาคมหรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

การศาสนศึกษา หมายถึง การศึกษาพระปริยัติธรรมและการศึกษาอื่นๆ อันสมควรแก่สมณะ

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษา หรือสถาบันอื่นนอกจากการศาสนศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา หรือกระบวนการสงเคราะห์ปวงชนทั้งก่อนวัยเรียน ในวัยเรียนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่างๆ ตามสมควร

การเผยแผ่ หมายถึง การทำให้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาขยายกว้างขวางออกไป เผยแผ่กว้างขวางออกไป ทำให้เป็นที่แพร่หลายเป็นที่รู้จักต่อสาธารณชน

การสาธารณูปการ หมายถึง การช่วยเหลือ อุดหนุน หรือเกื้อกูลกิจการเกี่ยวกับการดูแลรักษา และจัดการวัดให้อยู่ในความเรียบร้อย เป็นงานเกี่ยวกับการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของวัด ได้แก่ การก่อสร้าง และบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถานของวัดให้เรียบร้อยดีงามซึ่งได้แก่ การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ การจัดกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ในด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคล และสาธารณสงเคราะห์

พระภิกษุ หมายถึง พระภิกษุทั้งที่เป็นพระสังฆาธิการ และพระภิกษุลูกวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง

สามเณร หมายถึง สามเณรที่เป็นลูกวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดอ่างทอง

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดอ่างทอง

๑.๗.๓ ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดอ่างทอง

๑.๗.๔ ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดแนวทางพัฒนาศักยภาพ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดอ่างทอง